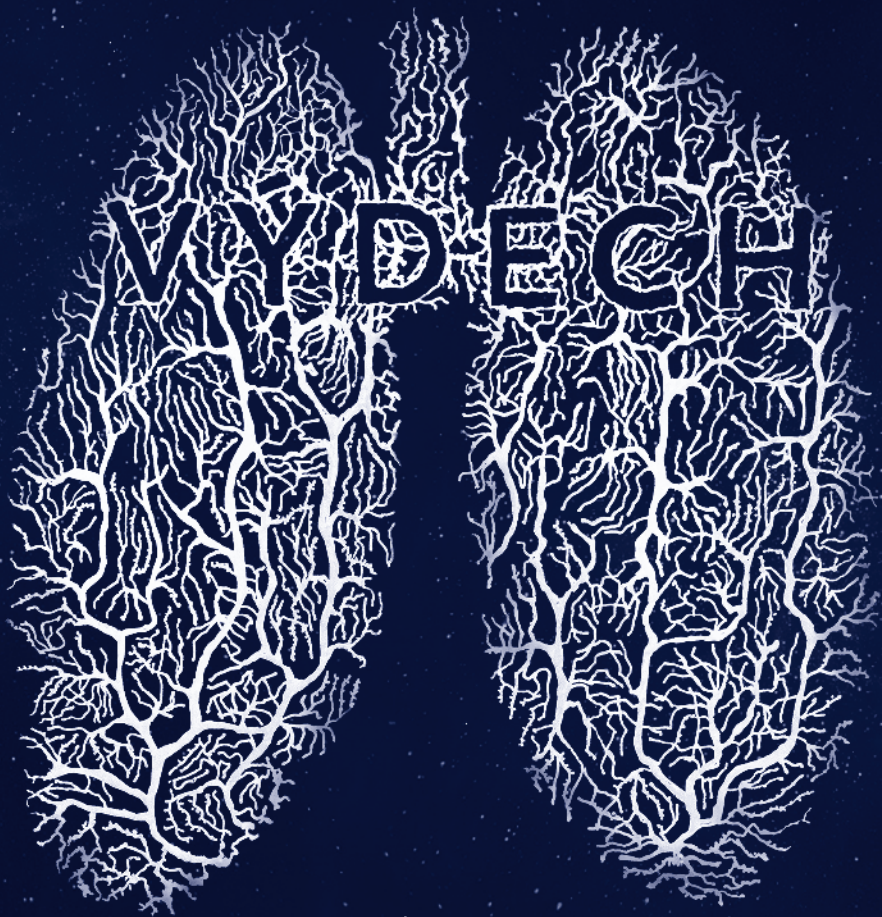

TED CHIANG

Host

Nová kniha kultovního
autora sci-fi

Ted Chiang
VÝDECH

TED CHIANG
V Ý D E C H

BRNO 2021

Exhalation

Copyright © 2019 by Ted Chiang

All rights reserved

Translation © Bob Hýsek, 2020; Richard Podany, 2021

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2021 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0618-7 (PDF)

ISBN 978-80-275-0619-4 (ePub)

ISBN 978-80-275-0620-0 (MobiPocket)

Věnováno Marcii

O KUPCI A ALCHYMISTOVĚ BRÁNĚ

Ó, mocný kalife a Vládce věřících, jsem zahanben jasem vaší přítomnosti; jen málokomu se poštěstí dožít se takového požehnání. Příběh, který bych vám rád vyprávěl, je vskutku neobyčejný, a i kdyby si ho někdo nechal celičkový vytetovat do koutku oka, nepředčilo by to jeho podivuhodnost, neboť události v něm vylíčené jsou varováním pro ty, kdo chtějí být varováni, a lekcí pro ty, kdo se hodlají poučit.

Mé jméno je Fuád ibn Abbás a narodil jsem se zde v Bagdádu, Městě míru. Můj otec byl obchodníkem s obilím, avšak já prožil většinu života jako dodavatel jemných tkanin na královský dvůr, pro nějž jsem kupoval hedvábí z Damašku, plátno z Egypta a šátky z Maroka zlatem protkávané. Byl jsem zámožný, ale v srdci jsem měl soužení, a ani nákupy přepychového zboží, ani rozdávání almužen mne nemohlo ukonejšit. Nyní před vámi stojím bez jediného dirhamu v kapse, nicméně mé srdce je klidné.

Na počátku všech věcí stojí Alláh, ale s dovolením Vašeho Veličenstva započnu svůj příběh dnem, kdy jsem se vydal na pochůzku do kovářské čtvrti. Potřeboval jsem zakoupit dar jednomu muži, s nímž jsem se chystal uzavřít obchod, a někdo mi poradil, že by možná ocenil stříbrný tác. Asi půl hodiny jsem bloumal uličkami, když tu jsem

si povšiml, že jeden z největších obchodů na tržišti má nového majitele. Bylo to prvotřídní prodejní místo a jistě přišlo kupce draho, a tak jsem vstoupil, abych zevrubně prozkoumal, copak nabízí.

Ještě nikdy jsem nespatrił tak úžasnou nabídku zboží. U vchodu stál astroláb vybavený sedmi talíři vykládanými stříbrem, vodní hodiny zvonící každou hodinu a měděný slavík, který se ve větru rozezpíval. Jak jsem postupoval do nitra obchodu, zjevovaly se přede mnou čím dál důmyslnější přístroje a já na ně hleděl stejně, jako dítě hledí na žonglujícího kejklíře, když vtom se ze zadního vchodu vynořil stařec.

„Vítejte v mém skromném obchůdku, pane,“ pronesl. „Jmenuji se Bašarat. Jak vám mohu pomoci?“

„Máte zde na prodej skutečně pozoruhodné věci. Obchoduji s kupci z celého světa, ale v životě jsem neviděl nic podobného. Mohu se vás zeptat, odkud všechno toto zboží pochází?“

„Děkuji vám za vaše vlídná slova,“ odvětil. „Vše, co zde vidíte, bylo vyrobeno v mé dílně, buď mnou samotným, nebo mými pomocníky pracujícími pod mým vedením.“

Jeho zběhllost v tolika různých řemeslech na mne udělala obrovský dojem. Vyptával jsem se ho na rozličné přístroje a naslouchal, jak učeně rozpráví o astrologii, matematice, geomancii a lékařství. Hovořili jsme spolu asi hodinu a mé okouzlení a úcta rozkvétaly jako květina za hřejivého úsvitu, dokud se nezminil o svých experimentech v oblasti alchymie.

„Alchymie?“ zeptal jsem se udiveně. Nepůsobil na mě jako šarlatán. „Chcete tím naznačit, že dokážete proměnit neryzí kov ve zlato?“

„Ano, pane, i když popravdě řečeno, většina lidí hledá v alchymii něco jiného.“

„A co tedy hledají?“

„Hledají zdroj zlata, který je levnější než těžba rudy ze země. Alchymie sice popisuje, jak vyrobit zlato, ale jde o natolik pracnou proceduru, že ve srovnání s tím je kopání v nitru hory snadné jako trhání broskví ze stromu.“

Usmál jsem se. „Chytrá odpověď. Není sporu, že jste učený muž, ale to není důvod, proč vkládat důvěru do alchymie.“

Bašárat se na mne zadíval a zamyslel se. „Nedávno jsem sestrojil přístroj, který vás možná donutí změnit názor. Byl byste prvním člověkem, jemuž ho ukážu. Máte zájem se na něj podívat?“

„Bude mi velkým potěšením.“

„Prosím, následujte mne.“ Provedl mne dveřmi v zadní části obchodu. Sousední místnost sloužila jako dílna a byla zastavěná přístroji, jejichž funkce mi byly záhadou — kovové tyčky omotané takovou spoustou měděného vlákna, že by dosáhlo až k obzoru, zrcadla rozestavená na kruhové desce ze žuly plující v nádrži plné rtuti —, avšak Bašárat kolem nich prošel, aniž by jim věnoval jediný pohled.

Místo toho mne dovedl k masivnímu podstavci, asi po hrud' vysokému, na němž byla postavená silná kovová obruč. Otvor byl široký na dvě roztažené paže a samotná obruč byla tak tlustá, že by ji unesl jen ten největší silák. Kov byl černý jako noc, ale tak hladce vyleštěný, že kdyby měl jinou barvu, mohl by sloužit jako zrcadlo. Bašárat mě pobídl, ať se k obruči postavím ze strany, a on sám se postavil přímo před otvor.

„Prosím, pozorujte,“ vyzval mne.

Z pravé strany strčil do obruče ruku, ale nalevo se nic neukázalo. Vypadalo to, jako by mu ji někdo usekl v lokti, a Bašárat máchal pahýlem nahoru a dolů a pak vytáhl ruku neporušenou.

Nečekal jsem, že takový učený muž mi zde bude předvádět kejklířské kousky, ale provedl to natolik dobře, že jsem mu ze zdvořilosti zatleskal.

„Chvíli posečkejte,“ prohlásil a ustoupil o krok zpátky.

Čekal jsem, a vtom se z levé strany obruče vynořila ruka, které chybělo tělo. Její rukáv odpovídal Bašáratovu rouchu. Ruka zamávala nahoru a dolů a pak se zanořila zpátky do obruče a zmizela.

První trik mi připadal docela zdařilý, ale tento byl mnohem podařenější, protože podstavec s obručí byl zjevně příliš úzký, než aby se v něm schoval člověk. „Geniální kousek!“ zvolal jsem.

„Děkuji vám, ale žádný trik v tom není. Pravá strana obruče předchází levou o několik vteřin. Jakmile projdete obručí, v mžiku tuto dobu překonáte.“

„To nechápu,“ hlesl jsem.

„Dovolte mi zopakovat ukázkou.“ Opět strčil ruku do obruče a ruka zmizela. Usmál se a párkrát ji zasunul dovnitř a ven, jako by tahal za provaz. Poté zase vytáhl ruku ven a natáhl ji ke mně otevřenou dlaní. Na ní ležel povědomý prsten.

„To je můj prsten!“ Podíval jsem se na svou ruku a prsten byl stále na prstu. „Vy jste vyčaroval jeho duplikát!“

„Kdepak. Je to váš prsten. Jen počkejte.“

Z levé strany se opět vynořila ruka. Chtěl jsem poznat, jak ten trik funguje, a tak jsem honem přiskočil a ruku

popadl. Nebyla však falešná, byla stejně teplá a živá jako moje. Když jsem za ni potáhl, ucukla zpátky. A vzápětí mi se zručností kapsáře stáhla prsten z prstu a zmizela. Obruč byla prázdná.

„Můj prsten je pryč!“ vykřikl jsem.

„Ne, můj pane,“ usmál se. „Váš prsten je tady.“ A podal mi prsten, který držel v ruce. „Odpusťte mi, že si z vás tropím žerty.“

Vrátil jsem prsten na prst. „Vy jste ho měl ještě předtím, než mi ho ta ruka vzala.“

V tu chvíli se opět z obruče vynořila ruka, tentokrát na pravé straně. „Co to má znamenat?“ podivil jsem se. Dříve než se stáhla, poznal jsem podle rukávu, že patří jemu, jenomže jsem ho neviděl ji strkat dovnitř.

„Nezapomínejte,“ podotkl, „že pravá strana obruče předchází levou.“ Přešel k levé straně obruče, a když zasunul ruku dovnitř, zase zmizela.

Vaše Veličenstvo již tuto záhadu nepochybně pochopilo, ale mně to došlo teprve tehdy: cokoli se stalo na pravé straně obruče, bylo o několik vteřin později završeno na levé. „Jsou to čáry?“ zeptal jsem se.

„Ne, pane. Nikdy jsem se nesetkal s džinem, ale i kdybych se s ním býval setkal, nedůvěřoval bych mu natolik, abych po něm něco žádal. Toto je jistá forma alchymie.“

A jal se vysvětlovat, jak hledal jemné póry v kůži reality, jež se podobají chodbičkám, které červi prokousávají ve dřevě, a jak jednu takovou díru našel a zvětšil ji a roz táhl, stejně jako když sklář vyfoukne z hromádky taveného skla dlouhou úzkou trubici, a jak potom nechal čas téci na jednom konci jako vodu a na druhém konci jej zahustil jako sirup. Přiznávám se, že jsem jeho slovům

plně nerozuměl, a tudíž nemohu dosvědčit jejich pravdivost. Zmohl jsem se na jedinou větu: „Stvořil jste něco vskutku úžasného.“

„Děkuji vám,“ odvětil, „ale toto byla jen předehra k tomu, co vám chci ukázat nyní.“ Pobídl mne, abych jej následoval do další místnosti nacházející se ještě více vzadu. Uprostřed se tyčila kruhová brána, jejíž masivní rám byl vyroben z téhož naleštěného černého kovu.

„To, co jste viděl před chvílí, byla Brána vteřin,“ vysvětlil. „Toto je Brána let. Obě strany od sebe dělí období dvaceti let.“

Upřímně řečeno jsem jeho poznámku ihned nepochopil. Představil jsem si, jak z pravé strany strká do brány ruku a čeká dvacet let, než se vynoří zleva, a připadlo mi to jako poněkud prapodivný kouzelnický trik. Vyslovil jsem to nahlas a on se zasmál. „Tohle by byl jeden způsob použití,“ přikývl, „ale představte si, co by se stalo, kdybyste prošel skrz.“ Pokynul mi, ať přistoupím k němu na pravou stranu, a ukázal do brány. „Dívejte se.“

Pohlédl jsem dovnitř a spatřil na druhé straně jiné koberce a polštáře, než jaké jsem viděl při vstupu do místnosti. Posunul jsem hlavu ze strany na stranu a uvědomil si, že když se dívám do brány, vidím v ní jinou místnost, než ve které stojím.

„Právě vidíte tento pokoj, jak bude vypadat za dvacet let,“ poznamenal Bašárat.

Zamrkal jsem, jako když se chcete zbavit preludu oázy na poušti, ale výjev přede mnou se nezměnil. „A vy tvrdíte, že bych mohl projít na druhou stranu?“ otázal jsem se.

„Ano, mohl. Jediným krokem byste se přesunul do Bagdádu o dvacet let později. Mohl byste vyhledat své starší

já a promluvit si s ním. A poté byste se mohl Branou let vrátit zpátky do přítomnosti.“

Když jsem to uslyšel, jako by se se mnou zatočil celý svět. „A vy sám jste to už vyzkoušel?“ zeptal jsem se. „Prošel jste na druhou stranu?“

„Ano, stejně jako nespočet mých zákazníků.“

„Prve jste říkal, že jsem první, kdo ji uvidí.“

„V případě této Brány je to pravda. Avšak řadu let jsem měl obchod v Káhiře, a právě tam jsem vybudoval Bránu let poprvé. Ukázal jsem ji mnoha lidem a všichni jí prošli.“

„A copak se dozvěděli z rozhovoru se svým starším já?“

„Každý člověk se dozví něco jiného. Pokud si přejete, povím vám příběh jednoho takového člověka.“ Bašarat se pustil do vyprávění, a pokud má Vaše Veličenstvo zájem, může si nyní jeho příběh vyslechnout ode mne.

PŘÍBĚH ŠŤASTNÉHO PROVAZNÍKA

Žil byl jeden mladík jménem Hassan, jenž pletl provazy. Prošel Branou let, aby se podíval, jak vypadá Káhira o dvacet let později, a po příchodu jen žasl, jak město vyrostlo. Měl pocit, jako by vstoupil na scénu vetkanou do tapiserie, a i když Káhira pořád zůstávala Káhirou, kochal se i těmi nejobyčejnějšími maličkostmi.

Zrovna procházel kolem Zuejlské brány, kde vystupují tanečníci s meči a kejklíři s hady, a tu na něj zavolal hvězdopravec. „Mladíku! Chcete poznat svoji budoucnost?“

Hassan se zasmál. „Už ji znám,“ odpověděl.

„Jistě byste si přál vědět, zdali vás čeká bohatství, ne-liž pravda?“

„Jsem provazník. Takže vím, že nečeká.“

„Jak si tím můžete být tak jistý? To vám nic neříká známý kupec Hassan al-Hubbaúl, který taky začal jako provazník?“

To v Hassanovi probudilo zvědavost, a tak se začal vyptávat po tržišti, jestli někdo neví o tomto bohatém kupci, a ukázalo se, že jeho jméno znají všichni a že prý bydlí v zámožné čtvrti Habbaníja. Hassan se tam tedy vydal, a když poprosil kolemjdoucí o radu, ukázali na největší dům v ulici.

Zaklepal na dveře a sluha ho uvedl do prostorné a krásně vybavené haly s fontánou uprostřed. Hassan čekal, dokud sluha nepřivede pána, ale jak tak hleděl na naleštěný eben a mramor okolo sebe, nabyl dojmu, že do takového přepychu nepatří, a užuž se chystal odejít, když vtom se objevilo jeho starší já.

„Konečně jsi tady!“ zvolal muž. „Už tě očekávám!“

„Opravdu?“ podivil se Hassan.

„Ale samozřejmě. I já jsem přece navštívil své starší já, stejně jako ty. I když je to už tak dávno, že jsem zapomněl, kdy přesně se to stalo. Pojd' se mnou povečeřet.“

Společně se vydali do jídelny, kde jim sloužící přinesli kuře plněné pistáciovými oříšky, lívance máčené v medu a pečené jehně s kořeněnými granátovými jablky. Starší Hassan se podělil o několik detailů ze svého života: vyprávěl mu, s jakým rozličným zbožím obchoduje, ale neřekl mu, jak se stal kupcem; zmínil se o manželce, ale prohlásil, že ještě nenastal čas, aby se s ní mladík seznámil. Místo toho požádal mladého Hassana, aby mu připomněl lotroviny, které prováděl jako malý kluk, a smál se historikám, jež mu už vypadly z paměti.

Nakonec se mladý Hassan zeptal staršího: „Jak se ti vlastně podařilo zvrátit osud?“

„Teď ti povím jenom jedno: až se vydáš na trh koupit konopí a půjdeš ulicí Černých psů, nejdi po jižní straně, jak chodíváš obvykle, ale běž po severní.“

„A díky tomu zvýším své společenské postavení?“

„Jenom proved', co ti říkám. Teď se vrať domů — čeká tě spousta práce. Sám poznáš, kdy mě máš zase navštívit.“

Mladý Hassan se vrátil do své přítomnosti a držel se pokynů — chodil po severní straně ulice, i když tam nebyl žádný stín. O několik dní později byl svědkem toho, jak se na jižní straně ulice přímo naproti němu splasil kůň, pokopal několik lidí, na jednoho muže převrhl těžký džbán s palmovým olejem, a jednoho dokonce ušlapal k smrti. Jakmile rozruch utichl, Hassan se pomodlil k Alláhovi, aby se všichni zranění uzdravili a aby nebožtíkova duše odpočívala v pokoji, a poděkoval Alláhovi, že ho ušetřil.

Příští den opět prošel Branou let a navštívil své starší já. „Zranil tě tenkrát ten kůň, když jsi procházel kolem?“ zeptal se ho.

„Ne, protože jsem dbal varování svého staršího já. Nezapomínej, že ty a já jsme jeden — vše, co se přihodí tobě, se kdysi přihodilo i mně.“

A tak starší Hassan dával mladšímu pokyny a ten je plnil. Přestal kupovat vejce od místního zelináře, a tak se vyhnul chorobě, jež postihla všechny zákazníky, kteří si koupili vejce ze zkaženého koše. Nakoupil konopí do zásoby, takže měl dostatek materiálu k práci, když ostatní trpěli nedostatkem způsobeným zpožděním jedné karavany. Dodržováním pokynů si Hassan ušetřil mnoho potíží,

ale pořád si v duchu kladl otázku, proč mu starší Hassan neřekne víc. Koho si vezme za ženu? Jak zbohatne?

A pak jednoho dne, když prodal na trhu všechny provazy a odnášel si výjimečně dobrý výdělek, vrazil cestou domů do jakéhosi chlapce. Sáhl po měšci, zjistil, že mu chybí, otočil se a začal křičet na celou ulici, že je mezi nimi zloděj a ať ho lidi chytí. Když ho chlapec uslyšel, začal kličkovat davem. Hassan si ještě všiml, že chlapec má na lokti roztrženou tuniku, ale pak ho ztratil z dohledu.

Nejprve byl celý bez sebe z toho, jak se to vůbec mohlo stát, jak to, že ho nevarovalo jeho starší já. Jeho údiv se ale brzy změnil v hněv, a tak se jal chlapce pronásledovat. Běžel davem a koukal se všem chlapcům po loktech, dokud náhodou nenarazil na zlodějíčka, jak se krčí za povozem s ovocem. Hassan ho popadl a rozkřičel se na celé kolo, že chytil zloděje a ať někdo přivede strážce. Vyděšený chlapec upustil Hassanův měšec na zem a dal se do pláče. Hassan se na něj chvíli díval, ale pak ho zlost přešla a nechal ho jít.

Když se příště setkal se svým starším já, zeptal se ho: „Proč jsi mě nevaroval před tím zlodějíčkem?“

„Copak se ti to nelíbilo?“ usmálo se jeho starší já.

Hassan to nejdřív chtěl popřít, ale pak se zarazil. „Ale ano, líbilo,“ přiznal se. Během pronásledování chlapce, kdy ještě vůbec netušil, jestli uspěje nebo ne, mu krev pulzovala v žilách, jak už dlouho ne. A jakmile spatřil chlapcovy slzy, vzpomněl si na Prorokova slova o významu milosrdenství, a když se rozhodl pustit ho na svobodu, pocítil uspokojení nad tím, jak je ctnostný.

„Býval bys snad raději, kdybych tě o tento zážitek připravil?“

Stejně jako si během stárnutí postupně uvědomujeme význam zvyků, které nám v mládí připadaly zbytečné a nesmyslné, i Hassanovi došlo, že někdy je dobré informace utajit a někdy je dobré je prozradit. „Ne,“ zavrtil hlavou, „dobře, že jsi mě nevaroval.“

Starší Hassan viděl, že to pochopil. „Nyní ti povím něco velice důležitého. Najmi si koně. Jed' k úpatí hor na západní straně města a tam uprostřed skupiny stromů uvidíš jeden, který zasáhl blesk. U paty stromu si vyber nejtěžší kámen, který dokážeš převrátit, a pod ním kopej.“

„A co mám hledat?“

„Až to najdeš, tak poznáš.“

Den nato Hassan vyrazil k úpatí hor a hledal tak dlouho, dokud nenašel onen strom. Země kolem něj byla posetá kameny, a tak Hassan odvalil jeden a dal se do kopání, pak druhý, pak třetí. Konečně rýčem zavadil o něco jiného než kamení a hlínu. Vyhrabal z jámy hlínu a objevil tam bronzovou truhlici plnou zlatých dinárů a rozličných šperků. V životě neviděl takové bohatství pohromadě. Naložil truhlici na koně a vydal se zpátky do Káhiry.

Když příště hovořil se svým starším já, zeptal se ho: „Jak jsi věděl, kde ten poklad leží?“

„Dozvěděl jsem se to sám od sebe,“ odtušil starší Hassan, „stejně jako ty. Ale jak jsme na to přišli, pro to nemám vysvětlení, leda snad že to byla vůle Alláhova — jako ostatně všechno.“

„Přisahám, že nezneužiju bohatství, kterým mne Alláh požehnal,“ dušoval se mladší Hassan.

„A já tuto přísahu obnovuji,“ řekl starší. „Tohle je naše poslední setkání. Teď už budeš kráčet vlastní cestou. Mír s tebou.“

A tak se Hassan vrátil domů. Díky zlatu mohl nakoupit velké zásoby konopí, najmout dělníky, dobře je zaplatit a prodávat provazy výhodně všem, kdo o ně měli zájem. Oženil se s krásnou a chytrou ženou, na jejíž radu začal obchodovat i s dalším zbožím, dokud se nestal zámožným a váženým kupcem. Celou dobu byl štědrý k chudým a vedl ctnostný život. Žil šťastně, dokud ho nedostihla smrt, onen porušovatel pout a ničitel radostí.

„To je pozoruhodný příběh,“ poznamenal jsem. „Ideální způsob, jak přesvědčit někoho, kdo zvažuje, zda Bránu použít, či ne.“

„Vaše skepse je moudrá,“ řekl Bašárat. „Alláh odměňuje ty, jež si přeje odměnit, a trestá ty, jež si přeje potrestat. Brána na tom, jak bude pohlížet na vás, nic nezmění.“

Přikývl jsem v domnění, že chápu. „Takže i když se vyhnu ranám osudu, které postihly mé starší já, nemám jistotu, že mě nepotká nějaké jiné neštěstí.“

„Ne, promiňte starci, že se nevyjádřil dostatečně jasně. Použití Brány se nepodobá rozhodování losem, kdy se nabízí několik možností. Když projdete Branou, jako byste v paláci prošel tajným průchodem, který vás do dané komnaty dovede rychleji, než kdybyste šli po chodbě. Komnata zůstává stejná bez ohledu na to, kterými dveřmi vejdete.“

To mne překvapilo. „To znamená, že budoucnost je pevně daná? Že je nezměnitelná stejně jako minulost?“

„Říká se, že pokáním a nápravou se dá minulost vymazat.“

„Taky jsem to slyšel, ale z vlastní zkušenosti se domnívám, že to není pravda.“

„To je mi líto,“ odvětil Bašárat. „Mohu vám říct jen to, že budoucnost není jiná.“

Chvilí jsem o tom přemýšlel. „Takže když se dozvíte, že ode dneška za dvacet let zahynete, smrti se nevyhnete?“ Bašárat přikývl. To mne velice sklíčilo, ale pak mě napadlo, zdali se v tom neskrývá i jistá záruka. „Řekněme, že se dozvíte, že ode dneška za dvacet let budete ještě naživu. To znamená, že během příštích dvaceti let vás nemůže nic zabít. Mohl byste se pak neohroženě vrhat do bitevní vřavy, protože byste měl zaručeno, že přežijete.“

„To je možné,“ řekl. „Ale taky je možné, že člověk, který by chtěl získat takovouto záruku, nespátí své starší já naživu, jakmile poprvé použije Bránu.“

„Aha,“ vydechl jsem. „Z toho plyne, že pouze ten, kdo je obezřelý, se setká se svým starším já?“

„Dovolte mi podělit se s vámi o příběh dalšího člověka, který použil Bránu, a vy se pak sám rozhodnete, zdali byl obezřelý, či nikoliv.“ Bašárat se pustil do vyprávění, a potěší-li to Vaše Veličenstvo, vypovím tu ten příběh také.

PŘÍBĚH TKALCE, KTERÝ OKRADL SÁM SEBE

Byl jednou jeden mladý tkadlec jménem Adžib, který žil skromným životem tkalce koberců, ale toužil poznat přepych, jaký zakoušejí bohatí. Jakmile vyslechl příběh o Hassanovi, okamžitě prošel Branou let, aby vyhledal své starší já, které, jak byl přesvědčen, bude stejně bohaté a štědré jako Hassanovo.

Okamžitě po příchodu do Káhiry o dvacet let později zamířil do bohaté čtvrti Habbaníja a začal se vyptávat lidí, kde bydlí Adžib ibn Taher. Pro případ, že by potkal někoho, kdo znal jeho starší já a všiml si podobnosti jejich rysů, měl připravenou historku o tom, že je Adžibův syn a že právě přicestoval z Damašku. Avšak ani jednou neměl příležitost tuto historku uplatnit, protože nikdo z dotázaných jeho jméno neznal.

Nakonec se rozhodl vrátit se do rodné čtvrti a zjistit, zda někdo netuší, kam se přestěhoval. Když dorazil na svou starou známou ulici, zastavil jakéhosi chlapce a zeptal se ho, jestli neví, kde by našel muže jménem Adžib. Chlapec ukázal na Adžibův starý dům.

„Ale tam žil kdysi,“ prohlásil Adžib. „Kde žije teď?“

„Pokud se odstěhoval včera, tak nevím,“ zněla chlapcova odpověď.

Adžib nevěřil vlastním očím. Jak může jeho starší já dvacet let poté stále žít v témže domě? To by znamenalo, že nikdy nezbohatl a že mu jeho starší já nemůže nabídnout žádnou radu, alespoň ne takovou, ze které by měl prospěch. Ale jak je to možné — čím se jeho osud liší od osudu šťastného provazníka? V naději, že se chlapec mylí, se Adžib rozhodl počkat za domem a sledovat, co se bude dít.

Nakonec zahlédl muže, který vyšel z domu, a srdce se mu sevřelo — bylo to jeho starší já. Za starším Adžibem šla žena, která vypadala jako jeho manželka, ale té si příliš nevšímal, protože vše zastínilo vědomí vlastního neúspěchu. Zděšeně zíral na obyčejné šaty, které měli staří manželé na sobě, dokud mu nezmizeli z dohledu.

Hnán zvědavostí, která nutí lidi prohlížet si hlavy popravených, se Adžib vydal ke dveřím svého domu. Jeho klíč seděl do zámku, a tak vešel dovnitř. Vybavení domu se změnilo, působilo prostěji a opotřebovaněji, a Adžib se cítil zahanben. Copak si po dvaceti letech práce nedokázal pořídit lepší podušky?

Z náhlého popudu zamířil k dřevěné truhle, kde si odjakživa schovával úspory, a odemkl ji. Zvedl víko a spatřil, že truhla je po okraj naplněná zlatými dináry.

Adžib užasl. Jeho starší já mělo truhlu plnou zlatáků, a přesto chodilo v obnošených šatech a žilo v tomtéž malém domečku celých dvacet let! To musí být ale držgrešle a suchar, pomyslel si Adžib o svém starším já — takové bohatství, a leží ladem! Adžib už dávno věděl, že úspory si do hrobu nikdo neodnese. Že by na to ve starším věku býval zapomněl?

Rozhodl se, že takové jmění by mělo patřit někomu, kdo ho ocení, a to byl on sám. Když vezme úspory svého staršího já, obhajoval se v duchu, nebude to krádež, protože z nich bude mít prospěch on sám. Posadil si truhlu na záda a s vynaložením nemalého úsilí ji pronesl Branou let do Káhiry, kterou znal.

Něco z nabytého majetku uložil u bankéře, ale vždy měl u sebe měšec plný zlatáků. Nosil šaty z damašku, střevíce z kordovanu a turbany s drahokamy. Pronajal si dům v bohaté čtvrti, vybavil ho nejlepšími koberci a divany a najal si kuchaře, aby mu vařil vybrané lahůdky.

Poté vyhledal bratra ženy, po které odedávna toužil, ženy jménem Táhira. Její bratr byl lékárník a Táhira mu pomáhala v obchodě. Adžib si tam občas zašel koupit nějakou medicínu, aby si s ní mohl promluvit. Jednou se

jí svezl závoj a on uviděl, že má oči temné a krásné jako gazela. Původně by Táhiřin bratr nesouhlasil, aby se vdala za tkalce, avšak nyní se Adžib jevil jako výhodná partie.

Táhiřin bratr jim tedy dal svolení a i Táhira sama ráda ke sňatku svolila, neboť i ona toužila po Adžibovi. Adžib na svatbě nešetřil. Najal jednu z výletních lodí, které pluly po jižním kanálu, a uspořádal hostinu s hudebníky a tanečnicemi. Nevěstu obdaroval skvostným perlovým náhrdelníkem. O oslavě si povídali lidé v celé čtvrti.

Adžib si užíval štěstí, které mu peníze přinesly, a týden nebo dva byli oba novomanželé nejšťastnějšími lidmi na světě. Pak jednoho dne přišel Adžib domů a dveře byly vylomené a všechno zlato a stříbro bylo pryč. Odněkud se vynořil vyděšený kuchař a sdělil mu, že Táhiru unesli lupiči.

Adžib se modlil k Alláhovi, dokud nepadl únavou. Další ráno ho vzbudilo klepání na dveře. Stál tam cizinec. „Mám pro vás zprávu,“ pravil.

„Jakou zprávu?“ vydechl Adžib.

„Vaše žena je v bezpečí.“

Adžib ucítil, jak mu v žaludku jako černá žluč vře strach a vztek. „Jaké požadujete výkupné?“ zeptal se.

„Deset tisíc dinárů.“

„To je víc, než mám!“ vyjekl Adžib.

„Nezahrávejte si se mnou,“ řekl lupič. „Viděl jsem vás utrácet tak, že z vás peníze jenom pršely.“

Adžib klesl na kolena. „Byl jsem marnotratný. Přísahám při jménu Prorokově, že tolik peněz nemám,“ zapřísahal se.

Lupič se mu zadíval do očí. „Posbírejte všechny peníze, co máte,“ řekl, „a zítra v tuhle hodinu je tady chci vidět.“

Pokud budu mít pocit, že jste si něco schoval pro sebe, vaše žena zemře. Pokud vám uvěřím, že jste nám všechno čestně odevzdal, ženu vám vrátíme.“

Adžib neviděl jiné východisko. Přikývl na souhlas a lupič odešel.

Příštího dne zašel za svým bankéřem a vybral všechny peníze, co mu zbývaly. Předal je lupiči, který posoudil míru zoufalství v jeho očích — a byl spokojen. Splnil svůj slib a ještě večer mu Táhiru vrátil.

Když se objali, Táhira řekla: „Nevěřila jsem, že za mne zaplatíš tolik peněz.“

„Bez tebe bych z těch peněz neměl radost,“ prohlásil Adžib a samotného ho překvapilo, že to myslí upřímně. „Jenom mi je líto, že už ti nemůžu koupit, co si zasloužíš.“

„Já přece nic nechci,“ zněla její odpověď.

Adžib sklopil hlavu. „Připadám si, jako bych pykal za své hříchy.“

„Jaké hříchy?“ podivila se Táhira, ale Adžib mlčel. „Předtím jsem se tě na nic neptala,“ pokračovala, „ale pokud vím, ty peníze jsi nezdědil. Pověz mi — ukradl jsi je?“

„Ne,“ řekl Adžib, protože se zdráhal jít s pravdou ven — styděl se před ní i před sebou. „Já jsem je dostal.“

„Takže to byla půjčka?“

„Ne, to ne, nemusím nic vracet.“

„Ty to nechceš splatit?“ zhrozila se Táhira. „Tobě vůbec nevádí, že naši svatbu zaplatil někdo cizí? A že za mne zaplatil výkupné?“ Měla slzy na krajíčku. „Tak čí jsem ženou — tvojí, nebo jeho?“

„Jsi mojí ženou,“ vyhrkl.

„Ale jak můžu být tvou ženou, když dlužím svůj život někomu jinému?“

„Nedovolím, abys pochybovala o mé lásce,“ prohlásil Adžib. „Přísahám, že splatím všechno, do posledního dirhamu.“

A tak se Adžib s Táhirou přestěhovali zpátky do starého domku a začali šetřit. Oba pracovali u Táhiřina bratra v lékárně, a když se stal voňavkářem pro bohaté, převzali po něm lékárnu a léčili chudé. Byl to dobrý život, ale utráceli co nejméně, žili skromně, a místo aby si kupovali nový nábytek, opravovali starý. Pokaždé když hodil novou minci do truhly, se Adžib usmál a řekl Táhiře, že to je připomínka toho, jak moc si jí cení. S oblibou říkal, že i kdyby truhlici naplnil až po okraj, pořád to bude výhodný obchod.

Jenomže ono to není lehké naplnit celou truhlici, když do ní přidáváte minci po minci, a co začalo jako šetrnost, změnilo se v bídu, a z rozvahy se stalo škodlení. A co bylo horší, jejich vzájemná náklonnost časem opadla a oba se začali nesnášet kvůli penězům, které nemohli utratit.

Takto plynula dlouhá léta, Adžib stárl a čekal na okamžik, kdy přijde o veškeré své bohatství.

—

„To je ale zvláštní a smutný příběh,“ poznamenal jsem.

„To je pravda,“ souhlasil Bašárat. „A co myslíte, jednal Adžib obezřele?“

Chvilí jsem otáel s odpovědí. „Není na mně, abych ho soudil,“ řekl jsem. „Musí žít s následky svých činů, stejně jako s nimi žiju já.“ Odmlčel jsem se a pak jsem dodal: „Obdivuhodná je jeho upřímnost a otevřenost, že se vám svěřil s tím, co provedl.“

„Avšak jako mladík se mi nesvěřil,“ řekl Bašárat. „Poté co se vynořil z Brány s truhlicí, jsem ho neviděl dalších dvacet let. Navštívil mě opět až jako mnohem starší muž. Přišel domů a truhlice byla pryč, a vědomí toho, že splatil svůj dluh, mu umožnilo povědět mi celý příběh.“

„Skutečně? A co starší Hassan z vašeho prvního vyprávění, ten za vámi přišel taky?“

„Kdepak, Hassanův příběh jsem si vyslechl od jeho mladšího já. Starší Hassan se už nikdy neukázal, ale místo něj mě navštívil někdo jiný, kdo se se mnou podělil o příběh, který jsem se od Hassana dozvědět nemohl.“ Bašárat se pustil do vyprávění příběhu oné návštěvnice, a jestli Vaše Veličenstvo dovolí, vypovím ho tu nyní i já.

PŘÍBĚH MANŽELKY A JEJÍHO MILENCE

Raníja byla vdaná za Hassana mnoho let a vedla s ním šťastný a spokojený život. Jednoho dne viděla svého muže večer s mladým mužem, v jehož rysech rozpoznala Hassana, za kterého se kdysi vdala. Byla úžasem celá bez sebe a jen tak tak se udržela a nevpadla jim do hovoru. Jakmile mladík odešel, Raníja trvala na tom, že jí Hassan musí říct, o koho šlo, a Hassan jí pověděl neuvěřitelný příběh.

„Řekl jsi mu o mně?“ zeptala se. „Věděl jsi, co nás čeká, když jsme se poprvé setkali?“

„Věděl jsem, že si tě vezmu za ženu, od první chvíle, co jsem tě viděl,“ usmál se Hassan, „ale nebylo to proto, že by mi to někdo řekl. Jistě bys mu, ženuško, onu chvíli nechtěla pokazit?“

A tak Raníja nepromluvila na manželovo mladší já, ale poslouchala jejich rozhovory za dveřmi a vrhala na něj kradmé pohledy. Při spatření jeho mladistvých rysů se jí zrychloval tep — někdy nás vzpomínky klamou svou líbezností, ale jakmile uviděla oba muže sedět naproti sobě, nemohla si nevšimnout, jak z mladého Hassana doslova číší mladistvý půvab. V noci nemohla spát a myslela na něj.

Pár dní nato se Hassan rozloučil se svým mladším já a vydal se do Damašku, aby uzavřel obchod s jedním kupcem. V jeho nepřítomnosti Raníja našla obchod, který jí Hassan popsal, a prošla Branou let do Káhiry svého mládí.

Pamatovala si, kde tehdy mladý Hassan žil, takže nebylo těžké ho najít a sledovat. Při pohledu na něj se v ní probouzely vzpomínky na jejich milování v mládí a Raníja pociťovala touhu, jakou ke staršímu Hassanovi necítila už dlouhá léta. Vždycky byla jeho věrnou a oddanou manželkou, ale nyní se jí nabízela příležitost, jaká se už nikdy nenaskytne. Raníja se rozhodla následovat hlas své touhy. Pronajala si dům a v následujících dnech nakoupila vybavení.

Jakmile měla dům zařízený, nenápadně chodila za Hassanem a sbírala odvahu, aby ho oslovila. Na trhu se šperky zahlédla, jak vchází ke klenotníkovi, ukazuje mu náhrdelník s deseti drahokamy a ptá se, kolik by za něj zaplatil. Raníja poznala šperk, který jí daroval krátce po svatbě; netušila, že se ho kdysi pokoušel prodat. Zastavila se kousek od nich, předstírala, že si prohlíží vystavené prsteny, a poslouchala.

„Přineste ho zítra a zaplatím vám tisíc dinárů,“ řekl klenotník. Mladý Hassan souhlasil s cenou a odešel.

Jak ho provázela pohledem, zaslechla rozhovor dvou mužů stojících opodál.

„Viděls ten náhrdelník? Ten je přece náš.“

„Jseš si jistý?“ zeptal se druhý.

„Jo. To je ten ničema, co vykopal naši truhlici.“

„Povíme o tom náčelníkovi. Až ten náhrdelník prodá, vezmeme mu peníze i všechno, co bude mít u sebe.“

Oba muži odešli, aniž by si všimli Raníji, která tam stála nehnutě a s bušícím srdcem jako laň, kolem které prošel tygr. Došlo jí, že poklad, který Hassan vykopal, musel patřit bandě lupičů a že tihle dva kumpáni jsou jejími členy. Právě obcházeli káhirské klenotníky, aby odhalili člověka, který je připravil o kořist.

Raníja věděla, že mladší Hassan nemohl náhrdelník prodat, protože ho měla doma. Taky jí bylo jasné, že lupiči Hassana nezabili. Ale určitě nebylo vůlí Alláhovou, aby jen nečinně přihlížela. Alláh ji sem jistě přivedl proto, aby se stala jeho nástrojem.

Vrátila se k Bráně let, prošla zpátky do své přítomnosti a doma vzala náhrdelník ze své šperkovnice. Pak se opět vrátila k Bráně let, ale místo aby do ní vstoupila zleva, vešla do ní zprava, takže navštívila Káhiru o dvacet let později. Tam vyhledala své starší já, nyní již letitou ženu. Starší Raníja ji vřele přivítala a vyňala náhrdelník ze své šperkovnice. Obě ženy potom promyslely, jak mladému Hassanovi pomůžou.

Příštího dne se oba zloději vrátili v doprovodu třetího muže, který vypadal jako jejich vůdce. Sledovali, jak Hassan podává náhrdelník klenotníkovi.

Zatímco ho klenotník zkoumal, přistoupila k němu Raníja a zvolala: „Jaká náhoda! Zrovna jsem vám chtěla

prodat úplně stejný náhrdelník.“ A vytáhla náhrdelník z měšce.

„To je pozoruhodné,“ řekl klenotník. „Ještě nikdy jsem neviděl dva tak podobné náhrdelníky.“

Poté k nim přistoupila starší Raníja. „Copak to vidím? Snad mě nešálí zrak!“ A vytáhla třetí, úplně stejný náhrdelník. „Koupila jsem ho od člověka, který se zapřísahal, že podobného šperku na světě není. Obelhal mě!“

„Asi byste mu ho měla vrátit,“ poznamenala Raníja.

„To se ještě uvidí,“ opáčila starší Raníja a zeptala se Hassana: „Kolik vám za něj chce dát?“

„Tisíc dinárů,“ odpověděl zmatený Hassan.

„Opravdu? Byl byste ochoten koupit i ten můj, pane klenotníku?“

„Ještě to budu muset zvážit,“ odvětil klenotník.

Zatímco Hassan a starší Raníja smlouvali s klenotníkem, Raníja ustoupila stranou, aby si vyslechla vůdce lupičů, jak kárá své komplice. „Vy hlupáci,“ řekl. „Je to jen obyčejný náhrdelník. Vždyť byste málem nechali pozabíjet půlku klenotníků v Káhiře a pak bychom měli všechny strážce v patách.“ Uštědřil jim pár pohlavků a odvedl je pryč.

Raníja opět přesunula pozornost ke klenotníkovi, který mezitím zrušil svou nabídku na koupi Hassanova náhrdelníku. Starší Raníja prohlásila: „Dobrá. Zkusím ho vrátit muži, který mi ho prodal.“ Raníje neušlo, že když odcházela, pod závojem jí hrál úsměv.

Raníja se obrátila na Hassana. „Jak se zdá, ani jeden z nás ho dneska neprodá.“

„Možná jindy,“ odtušil Hassan.

„Raději si ho odnesu do bezpečí domova,“ řekla Raníja.
„Nechcete mne doprovodit?“

Hassan souhlasil a doprovodil Raníju k domu, který si pronajala. Pozvala ho dál, nabídla mu víno, a jakmile spolu něco vypili, odvedla ho do ložnice. Zakryla okna těžkými závěsy a zhasla všechny lampy, aby tam byla tma jako v noci. Až potom si sundala závoj a zavedla ho do postele.

Nesmírně se na tuhle chvíli těšila, ale k jejímu překvapení se ukázalo, že Hassan je v posteli toporný a neohrabaný. A přitom si jasně vzpomínala, jak o svatební noci působil sebevědomě a jak se o ni při jeho dotycích pokoušela závrať. Věděla, že jeho první setkání s Raníjou se odehraje velice brzy, a na okamžik nechápala, jak se tenhle tápající chlapec mohl tak rychle proměnit. Ale vzápětí jí to došlo.

Každé odpoledne, den co den, se s Hassanem scházela v pronajatém domě a zaučovala ho do umění lásky, a tím prokazovala pravdivost starého rčení, že ženy jsou nejúžasnějšími stvořeními Alláhovými. Vysvětlovala mu, že „rozkoš, kterou dáš, se ti vrátí jako rozkoš, kterou dostaneš“, a v duchu se musela smát, jak pravdivá její slova jsou. Netrvalo dlouho a Hassan si osvojil dovednosti, které si u něj Raníja pamatovala, a milování s ním jí přinášelo ještě více potěšení než v mládí.

Až příliš brzy přišel den, kdy Raníja sdělila mladému Hassanovi, že nastal čas jejich rozchodu. Věděl, že je zbytečné naléhat a ptát se na důvody, nicméně se zeptal, zda se ještě někdy uvidí. Vlídne mu vysvětlila, že nikoli. Pak prodala veškeré vybavení majiteli domu a vrátila se Branou let do Káhiry svých dnů.

Jakmile se starší Hassan vrátil z cesty do Damašku, Ranija už na něj čekala. Vřele ho uvítala, ale své tajemství si nechala pro sebe.

Když Bašárat domluvil, byl jsem pohroužen do vlastních myšlenek, dokud neprohlásil: „Vidím, že tento příběh vás zaujal více než oba předchozí.“

„Máte naprostou pravdu,“ přitakal jsem. „Nyní si uvědomuji, že i když se minulost nedá změnit, člověk se může dočkat nejednoho překvapení, když se do ní vypraví.“

„Přesně tak. Už chápete, proč tvrdím, že minulost a budoucnost jsou stejné? Nemůžeme je změnit, ale můžeme je lépe poznat.“

„Už to chápu, otevřel jste mi oči. Ano, přál bych si Bránu použít. Jaká je cena?“

Mávl rukou. „Průchod Branou není na prodej,“ pravil. „Alláh přivádí do mého obchodu ty, které si sem přeje zavést, a já jsem spokojen s tím, že jsem nástrojem jeho vůle.“

Kdyby to byl někdo jiný, považoval bych jeho slova za obchodnickou lest, ale po tom všem, co mi vyprávěl, jsem věděl, že to myslí upřímně. „Vaše štědrost je stejně bezmezná jako vaše učenost,“ prohlásil jsem a uklonil se. „Můžu-li vám jako obchodník s látkami jakkoli vyjít vstříc, směle se na mne obraťte.“

„Děkuji vám. Teď si pohovořme o vaší výpravě. Je tady pár věcí, které musíme probrat, než navštívíte Bagdád dvacet let v budoucnosti.“

„Ale já nechci navštívit budoucnost,“ ozval jsem se. „Chci projít opačným směrem a znovu navštívit dobu svého mládí.“

„Ach tak, hluboce se omlouvám. Tato Brána vám nepomůže. Jak víte, sestrojil jsem ji teprve před týdnem. Před dvaceti lety byste zde neměl kudy vystoupit.“

Mé ohromení bylo tak obrovské, že jsem musel znít plačtivěji než ztracené dítě. „Kam tedy druhá strana Brány vede?“ zeptal jsem se a přistoupil k obruči z druhé strany.

Bašárat obešel obruč a postavil se vedle mě. Při pohledu do obruče jsem viděl totéž co okolo ní, ale když Bašárat natáhl ruku a chtěl projít skrz, jako by narazil na neviditelnou zeď. Podíval jsem se důkladněji a všiml si mosazné lampy postavené na stole. Její plamínek neplápolal, byl strnulý a nehybný, jako by byl pokoj uvězněn v kapce průzračného jantaru.

„Právě si prohlížíte tuhle místnost, jak vypadala minulý týden,“ řekl Bašárat. „Za nějakých dvacet let se otevře levá strana této Brány a umožní lidem vstoupit dovnitř a navštívit minulost. Anebo,“ řekl a odvedl mě zpátky na tu stranu Brány, kterou mi ukázal poprvé, „do ní můžeme vstoupit zprava a navštívit je sami. Obávám se však, že tato Brána vám nikdy neumožní navštívit dny vašeho mládí.“

„A co Brána let, kterou jste měl v Káhíře?“ zeptal jsem se.

Přikývl. „Ta Brána stále stojí. Obchod teď spravuje můj syn.“

„Takže bych mohl odjet do Káhiry a použít tamní bránu, abych navštívil Káhiru před dvaceti lety. A odtud bych mohl cestovat do Bagdádu.“

„Ano, to byste mohl, jestli si to opravdu přejete.“

„Ano, přeji,“ řekl jsem. „Povíte mi, jak najít váš obchod v Káhiře?“

„Nejprve si však musíme promluvit,“ poznamenal Bašarat. „Nebudu se vás vyptávat na vaše úmysly, rád si počkám, až budete připraven se mi sám svěřit. Chtěl bych vám ale připomenout, že to, co se stalo, nemůže se odestát.“

„Já vím,“ přikývl jsem.

„A že se nemůžete vyhnout zkouškám osudu, které vás čekají. Co vám dá Alláh, musíte přijmout.“

„Tohle mám na paměti každý, každický den.“

„V tom případě mi bude ctí vám pomoci, jak jen bude v mých silách,“ pravil.

Vytáhl nějaký papír, inkoust a kalamář a dal se do psaní. „Tenhle dopis vám pomůže na vaší cestě.“ Složil psaní, nakapal na okraj trochu vosku a otiskl do něj svůj prsten. „Až dorazíte do Káhiry, předejte ho mému synovi a ten vás nechá projít Branou let.“

Kupec jako já musí být zběhlý ve slovech díků, ale přiznám se, že ještě nikdy jsem nikoho nezahrnul takovou vděčností jako Bašarata a každé mé slovo bylo od srdce. Vysvětlil mi, jak najdu jeho obchod v Káhiře, a já ho ujistil, že mu po návratu všechno vypovím. Když už jsem byl na odchodu, napadlo mě ještě se na něco zeptat. „Jelikož se tato Brána otevírá do budoucnosti, máte jistotu, že tady ona i váš obchod budou stát ještě alespoň dvacet let.“

„Ano, přesně tak,“ potvrdil Bašarat.

Ještě jsem se ho chtěl zeptat, zdali se již setkal se svým starším já, ale na poslední chvíli jsem se zarazil. Kdyby byla odpověď záporná, bylo by to jistě proto, že jeho starší

já mezitím zemřelo, a tím bych se ho vlastně ptal, jestli zná datum své smrti. Neměl jsem přece právo se na něco takového vyptávat, zvláště když mě obdaroval, aniž by se pídil po mých úmyslech! Z výrazu v jeho tváři jsem vyčetl, že tuší, na co jsem se chtěl zeptat, a tak jsem pokorně sklonil hlavu na znamení omluvy. Kývnutím naznačil, že omluvu přijímá, a já se vrátil domů, abych vykonal přípravy na cestu.

Pochod do Káhiry trval karavaně dva měsíce. Nyní vám prozradím, Vaše Veličenstvo, co se mi honilo hlavou během cesty a co jsem před Bašáratem zamlčel. Před dvaceti lety jsem se oženil s dívkou, jež se jmenovala Nadžja. Postavu měla pružnou jako vrbové proutí a tvář líbeznější než měsíc v úplňku, ale mé srdce si získala především svou laskavou a mírnou povahou. Krátce před svatbou jsem se dal na kupeckou dráhu, takže jsme nebyli moc bohatí, ale nouzí jsme netrpěli.

Byli jsme spolu teprve asi rok, když jsem odcestoval do Basry, abych se setkal s kapitánem jedné lodi. Nabídla se mi totiž příležitost vydělat si něco obchodem s otroky, avšak Nadžja s tím nesouhlasila. Připomněl jsem jí, že Korán nezakazuje vlastnictví otroků, pokud je s nimi zacházeno slušně, vždyť i Prorok jich měl několik. Ona však prohlásila, že nikdy nevím, jak se k nim budou chovat jejich noví majitelé, a že je lepší prodávat zboží než lidi.

Ráno, kdy jsem odjížděl, jsme se s Nadžjou pohádali. Byl jsem na ni hrubý, použil jsem slova, na něž je mi hanba vzpomínat, a jestli mi to Vaše Veličenstvo odpustí, nebudu je tady opakovat. Odešel jsem z domu rozhněvaný a tehdy jsme se viděli naposledy. Několik dní po mém odjezdu totiž v naší mešitě spadla zeď a Nadžja utrpěla

vážné zranění. Odvezli ji do lazaretu, ale lékaři ji nedokázali zachránit a ona záhy poté zemřela. O její smrti jsem se dozvěděl až o týden později, po návratu z cest, a připadal jsem si, jako bych ji zabil vlastní rukou.

Můžou být muka pekelná horší než to, co jsem si vytrpěl v následujících dnech? Už se zdálo, že to brzy zjistím, neboť jsem se málem utrápil k smrti. Jistě jde o podobnou zkušenost, protože stejně jako pekelný oheň i žal pouze hoří, leč nespaluje, a místo toho jen činí srdce citlivějším vůči dalšímu utrpení.

Nakonec i můj zármutek pominul a já zůstal dutý, byl jsem jako prázdný kožený měch. Všechny koupené otroky jsem pustil na svobodu a začal jsem obchodovat s látkami. Během let jsem zbohatl, ale nikdy jsem se znovu neoženil. Někteří obchodní společníci se mi snažili dohodit své sestry a dcery, protože láska ženy prý člověku pomůže zapomenout na všechny strasti. Možná mají pravdu, ale na bolest, kterou jste způsobili jiným, vám láska zapomenout nedá. Kdykoli jsem pomyslel na sňatek s jinou ženou, vzpomněl jsem si na ublížený pohled v Nadžjiných očích, když jsem ji viděl naposledy, a mé srdce se uzavřelo.

Pohovořil jsem si o tom s duchovním a ten mi poradil, že pokáním a nápravou lze minulost vymazat. A tak jsem se kál a pykal, seč jsem mohl. Dvacet let jsem žil jako ctnostný muslim, modlil jsem se, postil, rozdával almužny těm méně šťastným a vykonal jsem pouť do Mekky — a stejně mne pronásledoval pocit viny. Alláh je přece ze všech nejmilosrdnější, takže mi bylo jasné, že chyba je na mé straně.

Kdyby se mě Bašárat býval zeptal, nedokázal bych mu říct, co si od té výpravy slibuji. Z jeho historek bylo zjevné,

že nelze změnit to, co se již stalo. Mé starší já nikdo neodradil od hádky s Nadžjou během našeho posledního rozhovoru. Avšak příběh Raníji, jenž zůstal skrytý v příběhu Hassanova života, aniž by o tom Hassan tušil, mi skýtal nepatrnou naději: možná budu schopen sehrát v událostech jistou roli, zatímco se mé mladší vydá za obchody.

Co když došlo k omylu a má Nadžja přežila? Možná v mé nepřítomnosti zahalili do pohřebního rubáše a pohřbili tělo jiné ženy. Možná se mi podaří Nadžju zachránit a přivést zpátky do Bagdádu mých dní. Věděl jsem, že je to pošetilý nápad, neboť jak říkají moudří lidé: „Čtyři věci nelze vrátit: vyřčené slovo, letící šíp, uplynulý život a promarněnou příležitost,“ a já poznal pravdivost těchto slov lépe než většina lidí. I přesto jsem si troufal doufat, že Alláh rozhodne, že mých dvacet let pokání stačilo, a dá mi šanci znovu získat, co jsem ztratil.

Cesta karavanou byla jednotvárná a po šedesáti východech slunce a třech stovkách modliteb jsem dorazil do Káhiry. Musel jsem se zorientovat v káhirských ulicích, jež ve srovnání s harmonickým půdorysem ulic Města míru působily jako matoucí labyrint. Nakonec jsem se uličkami propletl až na Bajn al-Qasrajn, hlavní třídu procházející čtvrtí Fatimid. Tam jsem našel uličku, na níž se nacházel Bašáratův obchod.

Vysvětlil jsem prodavači, že jsem hovořil s jeho otcem v Bagdádu, a předal mu dopis od Bašárata. Když ho přečetl, zavedl mě do zadní místnosti, v jejímž středu stála Brána let, a pobídl mě, ať do ní vstoupím z levé strany.

Jak jsem tam stál před tím masivním kovovým kruhem, pocítil jsem mrazení a v duchu jsem se za svou nervozitu

musel vyplísnit. Zhluboka jsem se nadechl a prošel kruhem. Ocítl jsem se v témž pokoji, ale kdyby nebyl jinak zařízený, mohl bych Bránu považovat za obyčejný průchod. Vzápětí jsem si uvědomil, že ono mrazení bylo způsobeno nízkou teplotou v této místnosti, jelikož zde nebylo takové vedro jako v Káhiře, ze které jsem přišel. Pocítil jsem teplý průvan, jako kdyby mi Brána vzdychla do zad.

Prodavač se vynořil za mnou a zvolal: „Otče, máte tady návštěvníka.“

Do místnosti vstoupil muž. Nebyl to nikdo jiný než Bašárat o dvacet let mladší než v Bagdádu. „Vítejte, můj pane,“ pravil. „Jmenuji se Bašárat.“

„Vy mne neznáte?“ ujistil jsem se.

„Nikoli. Patrně jste se setkal s mým starším já. Pro mne je toto naše první setkání, nicméně mi bude ctí být vám nápomocen.“

Vaše Veličenstvo, abych doplnil kroniku svých chyb, musím se přiznat, že cestou z Bagdádu jsem byl tak pohroužen do svých starostí, že mne nenapadlo, že mě Bašárat po vstupu do jeho bagdádského obchodu s velkou pravděpodobností poznal. Už když jsem obdivoval jeho vodní hodiny a měděného ptáčka, Bašárat věděl, že odcestuji do Káhiry, a patrně věděl i to, zda jsem uspěl, či nikoliv.

Bašárat, se kterým jsem hovořil nyní, však nic netušil. „Jsem vám dvojnásob vděčný za vaši laskavost, pane,“ řekl jsem. „Jmenuji se Fuád ibn Abbás a právě jsem přijel z Bagdádu.“

Bašáratův syn se omluvil, takže jsem si s Bašáratem mohl promluvit o samotě. Zeptal jsem se ho, jaký je den